

شرکت بهره برداری از شبکه های آبیاری ناحیه شمال خوزستان

تعیین حریم تاسیسات در شبکه های آبیاری

تهیه کننده : محمد حسین شکوری خواه
تنظیم: محمد حسین پرتو

مقدمه

شبکه های آبیاری و زهکشی یکی از ارکان اساسی و بنیادی بخش کشاورزی محسوب شده و اقداماتی که در راستای افزایش راندمان این شبکه ها مؤثر است حفظ و حراست از تأسیسات و جلوگیری از تجاوز به حریم آنها میباشد . شبکه های آبیاری و زهکشی دارای ابنیه های فنی و سازه های آبی فراوان و متعددی هستند .

از مهمترین آنها می توان به سدهای تنظیمی و انحرافی ، کانالها ، زهکش ها ، جاده های ارتباطی، جاده های سرویس، آب بندها ، سرریزها، کالورتها، سیفونها، دریچه های آبیاری ، تلمبه ها ، و ... اشاره نمود. بعنوان نمونه شبکه مدرن آبیاری و زهکشی دز مشتمل بر ۷۴۰ کیلومتر کانال اصلی و فرعی (درجه يك و دو) - ۶۳۰ کیلومتر زهکشهای اصلی و فرعی- حدود ۱۳۰۰ کیلومتر جاده های سرویس و ارتباطی- تعداد بیش از ۵۰۰۰ واحد ابنیه های فنی و بالغ بر ۱۰۰۰ واحد دریچه های آبیاری و تعداد به ۹۶ دستگاه تلمبه بزرگ و کوچک را می توان نام برد.

تعاریف و اصطلاحات فنی :

حریم : حریم از نظر لغوی پیرامون و گرداگرد ملك را گویند . حریم آن قسمت از اراضی اطراف رودخانه ، مسیل ، نهر طبیعی یا احداثی و شبکه های آبیاری و زهکشی است که بعنوان حق ارتفاق برای کمال انتفاع و حفاظت آنها لازم است و بلافاصله پس از بستر قرار داشته و حسب مورد فاصله آن از طرفین یا یکطرف بستر از طرف وزارت نیرو تعیین می شود .

آبده یا دبی : مقدار حجم آبی که در واحد زمان از يك مقطع مشخصی عبور می نماید و واحد آن در سیستم متریک لیتر در ثانیه یا متر مکعب در ثانیه (معادل هزار لیتر در ثانیه) و در سیستم انگلیسی فوت مکعب در ثانیه میباشد .

کانال ها : مجاري احداث شده اي که به منظور انتقال آب از منابع آبي مثل رودخانه ها ، مخازن سدها و... را تا محل مصرف بعهده دارند و براي منظور هاي مختلف از قبيل آبياري اراضي ، باغات ، مصارف صنعتي ، مصارف آبرساني شهري و غيره ايجاد مي شوند .

زهکش ها : مجاري حفر شده اي هستند که براي انتقال و دفع زه آبهاي حاصل از آبياري اراضي و باغات بالادست ، روان آبهاي حاصل از بارندگي و پائين بردن سطح آب زير زميني (زير پوسته اي) و جلوگیری از باتلاقي شدن اراضي ايجاد و احداث مي شوند .

حریم کانالها و زهکش های شبکه ها شامل دو قسمت است :

الف- حریم دوره ساختمان

ب- حریم دوره بهره برداری و نگهداری

حریم دوره ساختمان :

این حریم نواری از زمین در مسیر کانالهای آبیاری و زهکشی است که برای حرکت و مانور ماشین آلات سنگین در دوره ساختمان ضرورت دارد . حریم دوره ساختمان معمولاً دارای عرض بیشتر از حریم دوره بهره برداری و نگهداری بوده و بر حسب نوع کار و ماشینهای مورد نیاز دوره اجرا تعیین می شود . بطور کلی این اضافه عرض نسبت به حریم دوره بهره برداری به طور موقت در اختیار گرفته شده و مجدداً به صاحبان اصلی عودت داده می شود .

حریم دوره بهره برداری و نگهداری :

این حریم نواری از زمین در مسیر کانال و زهکش می باشد که بطور دائم به استملاک در می آید و مقدار آن اضافه بر عرض کلی کانال و زهکش که بسته به مورد شامل عرض بالای مقطع در خاکبرداری و خاکریزی ، عرض جاده سرویس، خاکریزهای جانبی ، محل دیوی خاکهای اضافی و عرض مقطع زهکش های حفاظتی و زهکش های سطحی مجاور (در مورد کانالهای آبیاری) بستگی دارد که مقدار آن مطابق با آئین نامه مربوط به "حریم رودخانه ها ، انهار ، مسیلهها ، مردابها ، برکه های طبیعی و شبکه های آبرسانی ، آبیاری و زهکشی" تعیین و اعلام می گردد .

تاریخ و سابقه آیین نامه اجرایی :

اولین آیین نامه اجرایی مربوط به رودخانه ها , مسیلهها , انهار طبیعی و شبکه های آبیاری در تاریخ ۱۳/۹/۱۳۵۰ در ماده ۹ به تصویب هیئت وزیران وقت رسید و از آن تاریخ تا کنون در چند نوبت مورد بازنگری و در نتیجه تغییرات و اصلاحاتی انجام شده است.

این آیین نامه در ماده ۱۵ , در جلسه هیئت وزیران مورخ ۱۱/۸/۷۹ مطرح و به تصویب رسیده است.

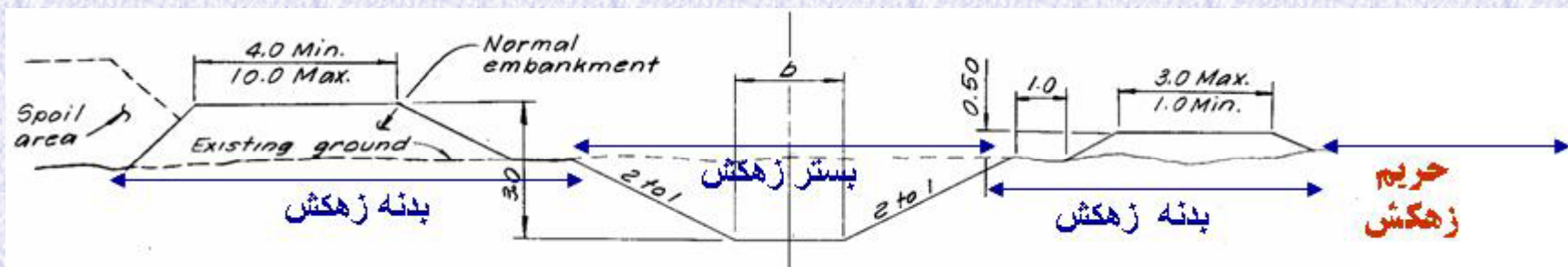
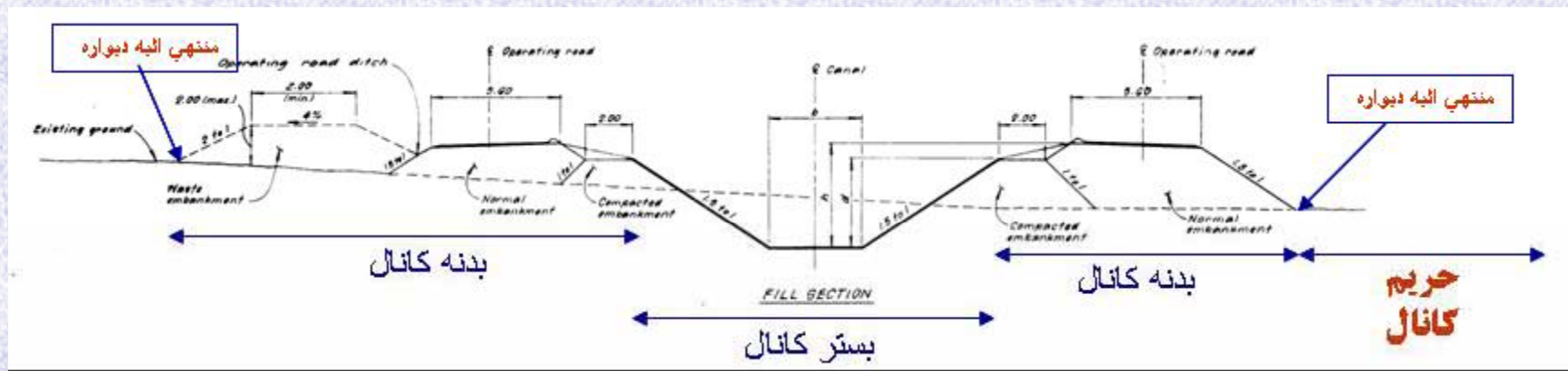
حریم کانالها و زهکش ها :

به استناد ماده ۱۵ از آیین نامه اجرایی مربوطه حریم کانالها ، انهار احداثی و سنتی و شبکه های آبیاری و زهکشی با توجه به ظرفیت آنها طبق جدول زیر از طرف وزارت نیرو یا شرکتهای تابع آن برای هر طرف تعیین می گردد و این حریم از منتهی الیه دیواره آنها می باشد .

- الف- دبی بیش از ۱۵ متر مکعب در ثانیه -حریم از هر طرف ۱۲ تا ۱۵ متر
- ب- دبی از ۱۰ تا ۱۵ متر مکعب در ثانیه -حریم از هر طرف ۸ تا ۱۲ متر
- پ- دبی از ۵ تا ۱۰ متر مکعب در ثانیه -حریم از هر طرف ۶ تا ۸ متر
- ت- دبی از ۲ تا ۵ متر مکعب در ثانیه -حریم از هر طرف ۴ تا ۶ متر
- ث- دبی از ۱۵۰ لیتر تا ۲ متر مکعب در ثانیه -حریم از هر طرف ۱ تا ۲ متر
- ج- دبی کمتر از یکصد و پنجاه لیتر در ثانیه -حریم از هر طرف ۱ متر

نکته اساسی که باید به آن توجه داشت تعیین و شناسایی منتهی الیه دیواره است.

همانطوریکه در قسمت حریم دوره بهره برداری و نگهداری آورده شد مقدار حریم در مسیر کانالها و زهکشها، اضافه بر عرض کلی کانال و زهکش که بسته به مورد شامل عرض بالای مقطع در خاکبرداری و خاکریزی، عرض جاده سرویس، خاکریزهای جانبی، محل دپوی خاکهای اضافی و عرض مقطع زهکش های حفاظتی و زهکش های سطحی مجاور بستگی دارد.

**حریم و بدنه = متر از لبه تا منتهی الیه بدنه کانال یا زهکش + عدد بدست آمده
با توجه به دبی**

(از جدول آیین نامه)

حریم لوله های آبرسانی :

در ماده ۱۵ آیین نامه حریم که به آن اشاره گردید حریم لوله های آبرسانی مطابق جدول ذیل اعلام گردیده است.

- ۱- حریم لوله تا قطر ۵۰۰ میلی متر ، در کل ۶ متر (۳ متر از هر طرف نسبت به محور لوله)
- ۲- حریم لوله از ۵۰۰ تا ۸۰۰ میلی متر ، در کل ۸ متر (۴ متر از هر طرف نسبت به محور لوله)
- ۳- حریم لوله از ۸۰۰ تا ۱۲۰۰ میلی متر ، در کل ۱۰ متر (۵ متر از هر طرف نسبت به محور لوله)
- ۴- حریم لوله از ۱۲۰۰ به بالا ، در کل ۱۲ متر (۶ متر از هر طرف نسبت به محور لوله)

نکته : در صورتی که لوله های آبرسانی به موازات و در حریم یکدیگر نصب گردند ، حد خارجی حریم به اعتبار قطر آخرین لوله منظور می شود .

حریم ابنیه فنی :

حریم ابنیه فنی کانالهای آبیاری و زهکشی به ترتیب زیر در نظر گرفته میشوند :

- برای ساختمانهای هیدرولیکی با ظرفیت طراحی کمتر یا مساوی ۵ متر مکعب در ثانیه حریم به فاصله ۴ متری از دورترین حد پاشنه خاکریز یا خاکبرداری اطراف ساختمان پیش بینی می شود .

برای ساختمانهای هیدرولیکی با ظرفیت طراحی بیش از ۵ متر مکعب در ثانیه و یا ساختمانهای هیدرولیکی مجهز به تأسیسات هیدرو مکانیکی و یا الکترو مکانیکی مهم با هر ظرفیت (نظیر ایستگاههای پمپاژ) حریم تا فاصله ۶ متری دورترین حد پاشنه خاکریز یا خاکبرداری اطراف ساختمان در نظر گرفته می شود .

نحوه تعیین و اعلام حریم:

- ۱- شناسایی و اعزام کارشناس به محل
- ۲- اندازه گیری بدنه ساختمانی کانال , زهکش یا ابنیه از لبه بالایی آنها تا منتهی الیه دیواره
- ۳- محاسبه آبدهی و مراجعه به جدول آیین نامه و تعیین حریم بر اساس ظرفیت آنها
- ۴- جمع نمودن مقدار عرض بدنه ساختمانی با میزان حریم استخراج شده از آیین نامه
- ۵- اعلام مجموع حریم با بدنه ساختمانی از نقطه مبنایی مورد نظر

اندازه گیری بدنه کانال از
لبه بتنی تا منتهی الیه
دیواره

پایان

تنظیم در روابط عمومی